

AZ UTOLSÓ FÜZET VERSEI

G Á L L Á S Z L Ó

ó mennyi mindent nem mondtam el még
és mennyit nem fogok elmondani soha
furcsa az élők élete a holtak sora
csak holtuk után élnek a nagyon igazak
de akkor már nem ők az élők

(Csak emberek)

E Z V A N

s ez most már
a dalból csak az l betű
az erőből az ő
az éhes pók csak vigyorog
és sző

a fa meddő vessző csupán
és sárgul a levél
papír papír csak papír voltam
s ha fáj mi fáj hát ezért

ő elment mennék utána
mennék nem nem nem mennék
úgy is megyek
ő már nem tudja nekem nagyon fáj
s lesz-e kinek fáj ha én nem leszek

a dalból csak az l betű
 az erőből az ő
 rohantak roppant nagy idők
 és az éhes pók csak sző

hát ez van

MIHÁLYNAK

a próza is költészet volt
 ahogy ő csinálta
 csupa bársony és csupa puhaság
 a tapintása mint sima selyem
 és csupa virág tavaszi világ
 a próza is költészet volt

s mint mindenki ki mindenkinek él
 egyedül volt nagyon egyedül
 kávé szivar gomolygó felhő
 s egy világot őrzött legbelül
 felhős világ volt
 igen
 felhős világ

volt-e barátja nem is tudom
 hiszen barátja mindenkinek
 öreg volt már fiatalon is
 és tudom szeretett és szenvedett

hány szíve volt hisz' annyi szívet osztott
 koldus volt mindig és mégis király
 most tudom csak és siratom halálíg
 elment mihály

elment mihály

DE NEM TUDOM MEGKÖSZÖNNI

soha halkabb sohasem csöndesebb
soha fiatalon is öregebb
soha szerényen is gőgös nagyúr
soha senkire irigy
sohasem lázadó

mint aki nagyapónak született
mesélt mosolygott szeretett

nem üldögélünk többé a városi kávéházban
nem iszunk vermutot (én a törkölyt jobban szerettem)
nem megyünk törökkanizsára helikont alapítani
nem jövünk újvidékre hogy új szót kiáltsunk

te megtetted a magadét

többet
nagyon sokat

de elárultál mihály
de meghaltál
de nem tudok elköszönni
és megköszönni sem tudom

[*Egyszer volt . . .*]

egyszer volt egy garabonciás
ki nem volt garabonciás

[*Cseng bong . . .*]

cseng
bong
zeng
harang ez
vagy kolomp

imára hív
kihez kihez
keresd kutasd
de nem lehet

kihez kihez
jaj senkihez

csak cseng
csak zeng
csak önmagadnak

csak bong
bolond kolomp
harang haragja

CSAK EMBEREK

ó mennyi mindent nem mondtam el még
és mennyit nem fogok elmondani soha
furcsa az élők élete a holtak sora
csak holtuk után élnek a nagyon igazak
de akkor már nem ők az élők

én hinni akartam a hazugnak is
és mert akartam magam is hittem
itt a zsákutca megállok itten
és nevetek magamon de sírok is
és már nem hiszek este sem

tulajdonképpen mind bolondok
az igazak az igaztalanok
s ha van még maradt még igaz szavunk
emberek vagyunk

csak emberek és ez oly kevés

MAGUNK TEREMTÜNK

istenek vagyunk valamennyien
magunk teremtünk magunknak világot
hat perc alatt
és aztán megpihenünk

legyen béke és maradjon örök
az első perc parancsa ez volt
hideg szemekkel nézett a hold
véreső hullott a hold kacagott

legyen kenyér volt a parancsom
de rám vagyorgott az üres kalász
belőlem nem lesz susogta gúnnyal
se kenyér se kalács

fáradtan abbahagytam akkor
hogy megpihenjek két percre csak
a teremtésre hogy felriadtam
egy perc maradt

legyen ember csak ezt kívántam
de ember legyen az emberem
teli marokkal szórtam szó magot
és üres maradt a tenyerem

most már magam is szeretem

1974. X. 22.

VERS A CSALÁDRÓL

négyen voltunk
és meghalt az apám
kicsi voltam még
nem ismertem

nem jövök ki
nem jövök ki

mint a csiga a házában

*

kelj fel nap
süss fel nap
de minék

este lesz megint

*

kerekecske gombocska
itt szalad a nyulacska

nem szalad a nyulacska
lelőtték a nyulacskát

ROBINSON SZIGETÉN

szeretném megírni a megírhatatlant
amíg az ember eljut hogy nincsen tovább
amikor pislákol már csak a világ
a szemében és az agyában is

aludnám már csak elkerül az álom
felejtő fejjel múltamat bejárom
miért csak eddig és miért nem tovább

a vén lázadó foghíjas nem harap
és szava is halk szó fáradt és rekedt
de amíg lába láb volt miért nem tovább
mi volt az oka hogy megrekedt

s a szeme is amíg szem volt miért nem látott
 e gyenge üveg most már nem segít
 mint aki csatát nyert de háborút veszít
 értem az értelmetlen világot

világot mondtam pedig nem is a világ
 magam vagyok ki vesztett s elveszett
 minden repül világít égbe tör
 csak én magam kiégett szívemet
 tapogatom de már hamuja sincs
 s kietlen szigetemen elheverek

1974. XI. 20.

VEREBEK

P. J.

szép fehér hóember
     bizony szép fehér vagy
 szüzi fehér hóból
     bizony szép fehér vagy
 elnézlek elnézlek
     bizony sírva nézlek
 örülsz-e és meddig
     a szép fehér télnek

szép fehér hóember
     elmúlik a tél is
 tiszta vagy fehér vagy
     lucskos leszél mégis
 tán azért mert hóból
     tán azért mert ember
 vagy csak mert mulandó
     az év a december

éhes kis verebek
     a fehér fa ágán
 éhesen éhesen
     mégis csiripelnek

[*Abbahagyom . . .*]

abbahagyom
mondanom nincs mit
    semmit se mondtam
    mindent elmondtam
    a miértekre nincsen felelet

gyermekszív kellene és a gyermek szája
hogy merjek merni és elmerülni
mert templomban ledőlt az oltár
nem is járok templomba most már
egész világ a templomom

ki is a pap nincsen is papja
s fehér csuháját felveszem
prédikálnék hitet szerelmet
de nem hiszem de nem teszem
ki is a pap a magam papja

a magam papja magam bírása
magam hóhéra én vagyok
ordítanék még egyet utolsót
de fáj de fáj és hallgatok

1975. I. 27.

[*A hit a lényeg . . .*]

a hit a lényeg
    nem az igazság
ha hiszek benned
te vagy az igaz
a többi gaz

a hit a fontos
amit én hiszek
a magad hitét
csak te viszed
nekem idegen

isten tömérdek
nekem csak az enyém
idegen isten
ne intsen felém
nem figyelem

isten csak egy van
nekem egyetlen
magam vagyok csak
magamnak istenem

1975. I. 30.

HOLTAKKAL EGYÜTT

most már csak emlékezem
azokra csak akik csak voltak
mert olyan tiszták akik megholtak
és csak a halottak tiszták igazán

ami él még az szennyes és rohad
csak a halott marad még élő és igaz
és én még élek

ó mennyien százan vagy ezeren
túljutottak e furcsa életen
s vagyok pislogó halotti mécs
csak bennem ég

most mindenki jó volt bármilyen
s dobog még bennük de az én szívem
amíg vagyok ők is velem
s együtt halunk meg

[*Hogy költő vagyok-e nem tudom még . . .*]

hogy költő vagyok-e nem tudom még
és soha megtudni nem fogom
igazat írni súlyos robot
és hogy az igazság sokszor változott
ezüstté rézzé ólommá vált az aranyom

hittem ezüstben rézben ólomban is
de nem ember az ki sose tévedett
de nem ember ki sokszor nem tévedett
és eltéved aki tévedhetetlen

csak magamat írom de embert keresek
az egyetlen embert önmagamban
ilyen vagyok a többi sem más
csak jobb csak rosszabb de ember és
magányos éhes űzött üldöző

hogy költő nem vagyok tudom ma éjjel
már elsirattak kusza soraim
és megpihenek ahová felértem
a tarló síknak poros ormain

1975. III. 9.

[*Négy kezünk az ő két keze volt . . .*]

négy kezünk az ő két keze volt
s most kettőnknek van félkezünk
a tiéd eltört ne búsulj kicsi
s mert muszáj így is megleszünk

búsuld inkább a negyven évet
mit nekem adtál szívesen
s hogy soha soha nem érdemeltem
nem ejtett foltot szíveden

negyven esztendő egy teljes élet
enyém tiédde lett teljesebb
ép szívednek örülj csupán
s ne bánd törött kezem kezed

ha meggyógyulsz nagyot labdázunk
te dobod majd és el is kapod
rossz sorsodnak köszönöm szívből
hogy nekem adott

[*Búcsúzóul . . .*]

búcsúzóul
mert most már csak búcsúzom egyre
a ceruzám vontatottan lódul
s emlékezik hullott életemre

el nem csókolt csókok
nem álmodott álmok
márvány virág nélkül
temetőben járok

álomban halottak
hívják hívogatnak
ébredés órái
vissza nem tarthatnak

éltem sokat éltem
sok szépet megéltem
telhetetlen szívem
s így maradtam éhen

MÁJUSI IGÉZET

örökség ez és tavasz ígéret
valamikor nagyon régen
egy szép május megigézett
mindhalálíg megigézett
mind halálíg

tizenhat éves volt május
magam is tizenhat éves
magam voltam milliósokkal
örök májusokra éhes
nagyon éhes

éhes húsrá és kenyérre
éhes jóra éhes szépre
játéokra és tudományra
jóllaktató új világra
új világra

félszáz május s több is annál
szemem alatt súlyos árkok
az a gyerek az a május
arra a májusra várok
s itt a május

de a gyerek
illa berek

[*A szobámban az egész világ...*]

a szobámban az egész világ
(rádió, televízió, újságok)
a szobámban egyedül vagyok

az emlékeimmal
a csalódásaimmal
a még vágyaimmal
a még álmaimmal

egyedül

és a szobámban az egész világ

1975. V. 25.

[*Holnap ha én már nem leszek . . .*]

holnap ha én már nem leszek
egy egész világ elveszett
holnap már nem lesz holnap

holnap ha én már nem leszek
tudom a titkot emberek
holnap már nem lesz holnap

holnap ha én már nem leszek
se föld se ég se istenek
holnap már nem lesz holnap

s ha mégis új nap felragyog
félni már tőle nem fogok
holnap már este sem lesz

[*Szép köröket álmodtam egykor . . .*]

szép köröket álmodtam egykor
görögök ne bántsátok őket
nézzük inkább a futófelhőket
elfutnak űk is ti is én is

most már tudom a világ nem kerek
s jaj felnőnek mind a gyerekek
és mennek és megbotlanak és tovább mennek
és elesnek

most már tudom a jövőnek épül
ami szép ami csúf ami világ
most már tudom a ma is vénül
és elfonnyad ami virág

most már tudom hogy mit sem tudtam
hét évtizedet csak átaludtam
és most lefekszem
jó éjszakát

1975. jún. 2.

[*Allj állj vén tengerész . . .*]

állj állj vén tengerész
s te is hajó mely messze vittél
messze vittél és hazahoztál
örülni sírni menekülni
és visszajönni és megpihenni

állj állj kikötő ez immár
itt megpihenünk a hosszú út után
jók voltunk rosszak de most már
elrongyolódott fehér vitorlánk
s megbújunk az örök kikötőben

eztán már semmi sem lesz
mert mi már nem leszünk
se jóvátenni se elrontani még
amit tettünk kevés és mégis elég
mert többre nem futott erőnkből

roskatag vén hajón roskatag tengerész
kormányunk nincs már de ugyan minek
messze a partok messze a vizek
s még vagyunk de már messze messze

[*Hogy hol és mikor lesz a vég . . .*]

hogyan hol és mikor lesz a vég
nem tudom
de fáj az öregség

○

és megcsaltak már a betűk is
a szavak a mondatok
most már hiszem hogy meghalok

○

se barátok se hívők se doktorok
most már a gyógyítást érzem
és tudom
meggyógyul 73 évem

maradtam kezdő és maradok
mondták hogy tehetséges
mondom én többet akartam
nagyot biztatót szépet

csúcsokra törtem és letörtem
hegymászó botomat eltörtem
állok a völgyben összetörten

már nem a nő nem is az álom
a hajnalokat már nem is várom
csak aludni már

szép álmaim hogy messze hagytak
a lángok mind mind kialudtak
csak megpihenni csak elpihenni

s a barátok jaj a barátok
csúnyán megcsaltak megfutottak
hogy is mertek meghalni mind

egy nemzedékből a legutolsó
pedig első soha is voltam
be fáj be rossz hogy itt maradtam

vörös hajnal bevártalak téged
s fölöttem elszállt a színtelen élet
megjöttél de én megvakultam

s barátaimat elnyelte a rém
az akasztófa a munkatábor
én szégyellem és még vagyok

s egy éjszaka még az éjszakák előtt
nem félek tőle várom
szép életem volt és csúf halálom

ülök csak délután és várok
senki sem jön és magam vagyok
de magam sem kell már

itt ül a bánat az ágyam szélén
és a fájdalom
de lenni még csak ezt akartam
és elhalkul dalom

hol vannak a barátok várom őket
 nem jó már senki de minek
 mint a vén kutya az árokszélen
 élne még de ugyan kinek

itt senki sem csönget
                   minek a csöngő
 senki sem nyit rám
                   minek a zár
 és az íróasztal ugyan minek
 és a virágok és a nyár

fájjon-e még akit elhagytam
 s aki elhagyott fájjon-e még
 színt már nem látok hiába mondják
 hogy még mindig kék az ég

tudom tévedtem az út hibátlan
 akarja fejem nem bírja lábam
 de az út hibátlan

értsetek meg csak ennyit mondok
 betűzve halkán ennyi
 ember akartam lenni
 semmi
 senki

JEGYZET

Amikor Gál László halála után meglátogattam feleségét, Gál Erzsébetet, beidegzett mozdulattal ezúttal is a dolgozószobába léptünk. Mint az író életében mindig.

Az íróasztalon a sok apróság között egy hosszúkás jegyzetfüzet és Hans

Habe *Hárman a határon át* című könyve. Nyilván az utolsó olvasmány, mert később a jegyzetfüzetben egy mondatot találok a könyvből: „Ott van az ember otthon, ahol régi történetek jutnak eszébe.”

A 11×30 cm-es füzet félig teleírva, úgy látom, jobbára közöletlen (kipipázatlan) versekkel, verstördékekkel.

— Érdeklí? — kérdezi Böske néni, látva felindult érdeklődésemet.

— Erre a füzetre vigyázni kell!

— Akkor vigye el. Lacinak úgylis nagy bizalma volt magában.

A Majtényi Mihályhoz írott versek alapján feltételezzük, hogy 1974. júliusában nyitott új füzetet. Mivel más füzet eddig nem került elő a hagyatékából, joggal feltételezhetjük, hogy 1975. július 13-án bekövetkezett haláláig verseit csakis ebbe a füzetbe írta.

Shokása volt Gál Lászlónak, hogy csak hosszas gondozás után ad ki kezéből kéziratot. Még átgépelés közben is végzett rajtuk kiigazításokat. De ekkor már leginkább csak egy-egy szó, kötőszó változott. Életének utolsó hónapjaiban testi erejéből már nem futotta a gépelésre.

Hisszük, hogy nem cselekszünk Gál László akarata ellen, amikor most — halálának évfordulóján — teljes egészében adjuk közre utolsó jegyzetfüzetének versanyagát. Mi másért írta volna (leküzdve a kábító légszomj, a napokig nem alvás, a gyötrő fájdalmak kiváltotta gondolatbénító és érzéstompító kimerültséget) még a halála előtti napokban is tömör, szinte testamentumszerű négysorosait, ha nem a közlésért!

Éppen az utolsó füzet versei, különösképpen a már említett négysorosainak tanúsága szerint a költő nagyon fontosnak tarthatta, hogy mindent tisztába téve távozzon közülünk. Talán kulcsnak is szánta őket a kevésbé tájékozottak számára az olykor ellentmondásosnak is tűnő költészetének megértéséhez.

Több verse fölött még nem volt ott a cím; ezeknél a vers első sorát emeltük címmé, a meghonosodott módszerek értelmében zárójeleztük is.

PAP József